

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій
 Міністерство освіти і науки України
 Державна служба якості освіти України
 Національна академія педагогічних наук України
 Міжнародна асоціація позашкільної освіти
 Український державний університет імені Михайла Драгоманова
 Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА
СЛУЖБА
ЯКОСТІ ОСВІТИ
УКРАЇНИ

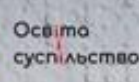
Всеукраїнський форум

«Позашкільна освіта 2023: сучасні виклики та рішення»

День Позашкілля 2023

КОНЦЕПЦІЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Співорганізатори форуму:

Moritz
Hunzinger

The LEGO Foundation

УКРАЇНА / UKRAINE
 Київ / Kyiv
 25–26 ВЕРЕСНЯ /
 SEPTEMBER

2023

КОНЦЕПЦІЯ

позашкільної освіти в умовах воєнного стану

ПРОБЛЕМА, ЩО ПОТРЕБУЄ РОЗВ'ЯЗАННЯ

24 лютого 2022 р. розпочалася широкомасштабна військова агресія російської федерації проти України.

Указом Президента України від 24.02.2022 р. №64/2022 введено воєнний стан в Україні.

Згідно статті 17 Конституції України «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу».

У Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», Указі Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання» визначено освіту як один з напрямів національної безпеки держави, запоруку утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Позашкільна освіта як невід'ємний складник системи освіти, діяльність закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану набувають особливого значення.

Відповідно, освіта загалом та позашкільна зокрема є невід'ємною складовою національної безпеки та оборони України. Саме на заклади позашкільної освіти покладено функції формування молодого покоління українських громадян.

Позашкільна освіта системи освіти станом на 01.01.2023 р. включає 1153 заклади позашкільної освіти, понад 790 тис. 834 вихованці, учні, слухача, 16 тис. 254 педагогічних працівника закладів позашкільної освіти.

Основні проблеми позашкільної освіти в умовах воєнного стану є:

недостатнє нормативно-правове забезпечення позашкільної освіти, діяльності закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану;

зменшення регіональної підтримки позашкільної освіти, суттєве погіршення ситуації у забезпеченні рівного доступу здобувачів освіти до закладів позашкільної освіти;

недостатнє охоплення вихованців, учнів, слухачів військово-патріотичним напрямом позашкільної освіти;

суттєве погіршення стану кадрового забезпечення системи позашкільної освіти, зменшення кількості педагогів закладів позашкільної освіти, простій педагогів;

недостатнє удосконалення змісту і методики освітнього процесу у закладах позашкільної освіти на засадах української національної та громадянської ідентичності;

втрати освітньої інфраструктури, об'єднання, реорганізація, перепрофілювання закладів позашкільної освіти, недостатній рівень фінансового і матеріально-технічного забезпечення закладів позашкільної освіти.

МЕТА, ЗАВДАННЯ І СТРОКИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ

Метою Концепції є розвиток позашкільної освіти в умовах воєнного стану як основи утвердження української національної та громадянської ідентичності, військово-патріотичного виховання.

У вирішенні питання позашкільної освіти в умовах воєнного стану обрано модель реалізації права кожної дитини на доступну і якісну позашкільну освіту.

Основні завданнями Концепції позашкільної освіти в умовах воєнного стану:

Напрямок I. Покращення нормативно-правової бази у сфері позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Напрямок II. Посилення управління закладами позашкільної освіти, збільшення охоплення вихованців, учнів, слухачів закладів позашкільної освіти, у тому числі військово-патріотичним напрямом позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Напрямок III. Оновлення змісту і методики позашкільної освіти на засадах української національної та громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості.

Напрямок IV. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Напрямок V. Відновлення освітньої інфраструктури, зміцнення матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

НАПРЯМИ І СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ

Державна і регіональна політика України, спрямована на реалізацію права кожної дитини на доступну і якісну освіту у закладах позашкільної освіти стає фундаментом утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Першим важливим напрямом позашкільної освіти в умовах воєнного стану стає покращення нормативно-правової бази позашкільної освіти, діяльності закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану, що забезпечить утвердження української національної та громадянської ідентичності, реалізацію права кожної української дитини на освіту.

Вкрай важливим постає розробка Державної програми позашкільної освіти в умовах воєнного стану на 2023–2025 рр.

Значної уваги в умовах воєнного стану потребує внесення змін у нормативно-правові документи щодо внесення мораторію на закриття, перепрофілювання, перепідпорядкування, злиття закладів позашкільної освіти.

Важливим постає внесення змін до Національного класифікатору України, зокрема щодо Класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010, затверджених наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 29.11.2010 р. № 530 у частині доповнення КВЕД 85.33 Позашкільна освіта з метою посилення державної політики у сфері позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Другий напрям позашкільної освіти в умовах воєнного стану – це посилення управління закладами позашкільної освіти, збільшення охоплення вихованців, учнів, слухачів закладів позашкільної освіти, у тому числі військово-патріотичним напрямом позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Вкрай актуальним постає посилення системи управління закладами позашкільної освіти та удосконалення роботи державних і місцевих органів влади у сфері позашкільної освіти, громадського сприяння безпеці та обороні, національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання громадян

Окремого значення набуває удосконалення роботи з «силовими структурами», зокрема Збройними силами України (ЗСУ), Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Службою безпеки України, Національною поліцією України, Державною прикордонною службою України.

Необхідним є утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань розвитку позашкільної освіти в умовах воєнного стану і її затвердження Положення.

Актуальним постає збільшення охоплення вихованців, учнів, слухачів закладів позашкільної освіти, у тому числі військово-патріотичним напрямом позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Важливим є охоплення закладами позашкільної освіти українських дітей, які перебувають в інших державах.

Особлива увага має приділятися посиленню регіонально-громадського партнерства у сфері позашкільної освіти, укріпленню зв'язків між міськими, сільськими та селищними громадами та закладами позашкільної освіти.

Вагомості набуває врахування та визнання на відповідному рівні освіти компетентностей, які здобуті за програмами позашкільної освіти.

Третім напрямом позашкільної освіти в умовах воєнного стану є оновлення змісту і методики позашкільної освіти на засадах української національної та громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості.

Значна увага має приділятися безпосередній організації освітнього процесу у закладах позашкільної освіти.

Зміст і методика позашкільної освіти мають базуватися на основі компетентнісного підходу, що включає формування пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентностей.

З метою удосконалення змісту і методики освітнього процесу у закладах позашкільної освіти вкрай актуальним є їх базування на засадах української національної та громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості.

У реалізації змісту і методики освіти необхідним постає питання щодо змістового наповнення навчальних програм, підручників, посібників, спрямованих на формування української національної та громадянської ідентичності.

Робота має бути спрямована і включати наступний зміст:

- початкова військова підготовка;
- професійна орієнтація на військову службу;
- професійно-технічна і спеціалізована військова підготовка;
- військово-прикладний і службово-прикладний спорт;
- сприяння розвитку військово-промислового комплексу.

Важливим постає розвиток військово-патріотичного, науково-технічного, пластового, скаутського, дослідницько-експериментального, еколого-натуралістичного та інших напрямів позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Окрема увага має приділятися психологічній підтримці, супроводу і реабілітації учасників освітнього процесу в профільних закладах позашкільної освіти (зоо-, апі-, іпо-, сільванотерапії та ін.)

Варто враховувати, що суттєвою є різниця щодо воєнної ситуації в областях України, яка відображається на діяльності закладів освіти.

Так, частина закладів освіти знаходиться на окупованій території, частина – на частково окупованій території, частина – на звільненій території, частина – відсутні активні військові дії.

Водночас вкрай актуальним постає реалізація організація освітнього процесу очно або де відсутні можливості очного навчання – з використанням дистанційних технологій навчання чи змішаного формату.

Четвертим напрямом позашкільної освіти в умовах воєнного стану вкрай актуальним напрямом, є підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Саме педагог має безпосередній контакт з вихованцем, учнем, слухачем і безпосередньо здійснює провадження освітнього процесу у закладах позашкільної освіти.

З метою вирішення проблеми кадрового забезпечення системи позашкільної освіти в умовах воєнного стану, необхідним є введення системної підготовки педагогічних кадрів для позашкільної освіти.

Підготовка педагогічних працівників закладів позашкільної освіти потребує надання бюджетних місць на підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі 01 Освіта/Педагогіка.

Окремим важливим напрямом постає реінтеграція ветеранів у цивільне життя шляхом їх перепідготовки за освітніми програмами «Позашкільна освіта» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі 01 Освіта/Педагогіка.

Важливим постає питання піднесення престижу професії педагога, їх моральної та матеріальної підтримки, не допущення погіршення соціального стану в умовах воєнного стану.

Окремої уваги потребує дотримання на місцевому рівні чинного законодавства у галузі освіти, забезпечення трудових прав і гарантій педагогічним працівникам закладів позашкільної освіти, здійснення освітньої діяльності закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

П'ятим напрямом позашкільної освіти в умовах воєнного стану є відновлення освітньої інфраструктури, зміцнення матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Знищення та пошкодження закладів позашкільної освіти обмежує доступ дітей до навчання, виховання, розвитку та соціалізації.

Станом на березень 2023 р. зруйновано 20 закладів позашкільної освіти, пошкоджено – 114 закладів позашкільної освіти.

Заклади позашкільної освіти та їх інфраструктура – кабінети, лабораторії, спортивні зали, бібліотеки, навчально-дослідні земельні ділянки тощо – важливий фактор освітнього середовища для успішної реалізації освітнього процесу на засадах української національної та громадянської ідентичності.

Важливим є збереження та не допущення скорочення мережі закладів позашкільної освіти, запровадження мораторію на закриття, реорганізацію, оптимізацію та злиття закладів позашкільної освіти.

Розробити Порядок та умови надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, у тому числі на створення безпечного освітнього середовища, побудови захисних споруд цивільного захисту.

Державним закладам позашкільної освіти забезпечити функціонування гуртків та інших творчих творчих об'єднань відповідно до своїх напрямів позашкільної освіти.

Окремим важливим питанням є укриття закладів позашкільної освіти, стан матеріально-технічного забезпечення, які впливають на рівень організації освітнього процесу.

Постає питання організації укриттів у об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту персоналу та вихованців, учнів, слухачів закладів позашкільної освіти, зміцнення матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Необхідним також постає активізація участі закладів позашкільної освіти у залученні коштів із грантів, проектів, наданні платних послуг з інших джерел, не заборонених законодавством.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

За результатами реалізації Концепції очікується:

- удосконалення нормативно-правової бази у сфері позашкільної освіти в умовах воєнного стану;
- посилення державної і регіональної підтримки позашкільної освіти, забезпечення реалізації прав на здобуття позашкільної освіти у закладах позашкільної освіти в умовах воєнного стану як основи утвердження української національної та громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості;
- заборона закриття, перепрофілювання, перепідпорядкування, злиття закладів позашкільної освіти;
- забезпечення рівного доступу до позашкільної освіти, збільшення охоплення позашкільною освітою в закладах позашкільної освіти на рівні не менше 50-60% дітей від загальної кількості дітей дошкільного і шкільного віку;
- оновлення і посилення кадрового забезпечення системи позашкільної освіти в умовах воєнного стану, реінтеграція ветеранів у цивільне життя шляхом їх перепідготовки за освітніми програмами «Позашкільна освіта»;
- оновлення змісту і методики освітнього процесу у закладах позашкільної освіти на засадах української національної та громадянської ідентичності;
- відновлення освітньої інфраструктури, зміцнення матеріально-технічної бази закладів освіти в умовах воєнного стану.

ОБСЯГ ФІНАНСОВИХ, МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ, ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Фінансування заходів, пов'язаних з реалізацією Концепції, здійснюється за рахунок коштів, передбачених центральним та місцевим органам виконавчої влади у державному і місцевих бюджетах, та з інших джерел, не заборонених законодавством.

РОЗРОБНИКИ КОНЦЕПЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Биковська Олена Володимирівна, президент Міжнародної асоціації позашкільної освіти, завідувач кафедри позашкільної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор

Єресько Олег Вікторович, генеральний директор Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти Міністерства освіти і науки України

Костицький Михайло Васильович, Народний депутат України II скликання, суддя Конституційного суду України, академік НАПрН України, чл.-кор. НАПН України, доктор юридичних наук, професор

Лісовий Оксен Васильович, міністр освіти і науки України

Майборода Ганна Анатоліївна, голова ГО Всеукраїнського об'єднання «Патріот»

Овчаренко Вадим Миколайович, начальник відділу позашкільної освіти та виховної роботи Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти Міністерства освіти і науки України, кандидат філологічних наук, доцент

Оліфер Дарія Дмитрівна, військовий кореспондент, інструктор з тактичної медицини, пресекретар Президентського Фонду Леоніда Кучми «Україна»